УДК 378.018.8:373.5.011.3-051:91]:159.923-026.45]:378.017:172.15](045)

https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-8(38)-1832-1847

Совгіра Світлана Василівна доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри хімії та екології, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, https://orcid.org/0000-0002-8742-7773

Максютов Андрій Олексійович к.п.н., доцент кафедри географії, геодезії та землеустрою, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, https://orcid.org/0000-0002-5486-634X

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Анотація. У статті розкрито актуальну проблему інтеграції особистісно- орієнтованого підходу до професійної підготовки майбутніх учителів географії в контексті національно-патріотичного виховання. В умовах суспільно-політичної трансформації та зростання ролі освіти у формуванні громадянської ідентичності, особливого значення набуває потреба у педагогах, здатних реалізовувати патріотичне виховання не декларативно, а через глибоке особистісне переживання, ціннісну залученість і педагогічну майстерність. Розкрито сутність особистісно-орієнтованого підходу як методологічної бази освітнього процесу, що передбачає визнання унікальності кожного вчителя, розвиток його суб'єктності, здатності до саморефлексії, діалогу та емпатії. Здійснено аналіз наукових джерел, які репрезентують філософські, психолого-педагогічні й методичні аспекти патріотичного виховання та професійного становлення вчителя географії. Обґрунтовано унікальний потенціал географії як навчальної дисципліни для формування національної свідомості, любові до рідної землі, поваги до її культурної, природної, історичної спадщини. Окреслено практичні стратегії реалізації особистісно-орієнтованого підходу в освітньому процесі закладів вищої освіти: індивідуалізація змісту навчання, рефлексивні методики, створення освітнього середовища, що сприяє патріотичному самовираженню. Акцентовано увагу на ролі педагогічної практики як простору для інтеграції професійної діяльності та патріотичного контексту. Підкреслено важливість методичного супроводу здобувачів освіти у процесі формування вмінь

організовувати патріотичну діяльність школярів на основі особистісного зростання, усвідомлення громадянської відповідальності та любові до Батьківщини.

Ключові слова: особистісно-орієнтований підхід, професійна підготовка, вчитель географії, національно-патріотичне виховання, освітній процес, педагогічна освіта, ціннісні орієнтації, громадянська свідомість, інноваційні підходи, здобувачі освіти.

Sovhira Svitlana Vasylivna Doctor of pedagogical sciences, professor, professor of the Department of Chemistry and Ecology, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, https://orcid.org/0000-0002-8742-7773,

Maksyutov Andriy Oleksiyovych candidate of pedagogical sciences, docent of department of geography, geodesy and land management, Pavlo Tychina Uman state pedagogical university, https://orcid.org/0000-0002-5486-634X,

PERSONALITY-ORIENTED APPROACH TO TRAINING FUTURE GEOGRAPHY TEACHERS IN THE CONTEXT OF NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION

Abstract. The article reveals the current problem of integrating a personality-oriented approach to the professional training of future geography teachers in the context of national-patriotic education. In the context of socio-political transformation and the growth of the role of education in the formation of civic identity, the need for teachers who are able to implement patriotic education not declaratively, but through deep personal experience, value involvement and pedagogical skill is of particular importance. The essence of the personality-oriented approach as a methodological basis of the educational process is revealed, which involves the recognition of the uniqueness of each teacher, the development of his subjectivity, the ability to self-reflection, dialogue and empathy. An analysis of scientific sources representing philosophical, psychological, pedagogical and methodological aspects of patriotic education and professional development of a geography teacher has been carried out. The unique potential of geography as an educational discipline for the formation of national consciousness, love for the native land, respect for its cultural, natural, historical heritage has been substantiated. Practical strategies for implementing a personality-oriented approach in the educational process of higher education institutions have been outlined: individualization of the content of education, reflective methods, creation of an educational environment that promotes patriotic

self-expression. Attention has been focused on the role of pedagogical practice as a space for the integration of professional activity and patriotic context. The importance of methodological support for students in the process of forming the skills to organize patriotic activities of schoolchildren on the basis of personal growth, awareness of civic responsibility and love for the Motherland has been emphasized.

Keywords: personality-oriented approach, professional training, geography teacher, national-patriotic education, educational process, pedagogical education, value orientations, civic consciousness, innovative approaches, education seekers.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку вищої педагогічної освіти України вимагає переосмислення парадигми підготовки майбутнього вчителя як не лише суб'єкта навчального процесу, а й як провідника патріотичних цінностей, громадянської свідомості та носія національної ідентичності. Особливої актуальності набуває підготовка майбутніх учителів географії, які завдяки специфіці своєї професійної діяльності мають унікальні можливості для інтеграції знань про просторові, культурні, історичні особливості України у освітній процес.

У контексті зміцнення державності, національної єдності й подолання зовнішніх загроз, особистісно орієнтований підхід в освіті стає основою для формування не лише професійних, а й ціннісно-світоглядних орієнтацій здобувачів освіти. Він передбачає розвиток суб'єктності, саморефлексії, особистої відповідальності, що є необхідними якостями педагога-наставника, спроможного передати патріотичний зміст своїм учням. Особистісно- орієнтований підхід забезпечує індивідуалізацію освітнього процесу, розкриває потенціал кожного педагога, сприяє формуванню внутрішньої мотивації до реалізації громадянської активності [14].

Актуальність дослідження зумовлюється необхідністю створення методологічно обґрунтованої моделі освітнього процесу, яка забезпечувала б поєднання особистісного розвитку майбутніх учителів географії з їх здатністю здійснювати національно-патріотичне виховання учнів відповідно до викликів сучасного українського суспільства. На думку О. Жаровської, саме патріотичне виховання здобувачів у закладах вищої освіти має ґрунтуватися на системному підході, що поєднує духовні, моральні та інтелектуальні чинники в єдине виховне середовище [7].

В. Гоцуляк у своїх дослідженнях акцентує увагу на важливості формування моделі національної ідентичності як чинника ефективного патріотичного виховання. Учитель, що усвідомлює себе як носія національних цінностей, здатен транслювати їх через зміст освітнього

процесу, формуючи у здобувачів громадянську зрілість і патріотичну відповідальність [5].

Попри зростаючий інтерес до питань національно-патріотичного виховання в науковій літературі [8], а також розвиток концепції особистісно- орієнтованого підходу [16], у контексті фахової підготовки майбутніх учителів географії ця проблематика все ще залишається фрагментарною.

Недостатньо розроблені механізми інтеграції особистісного підходу у зміст, методику та організацію освітнього процесу у педагогічних ЗВО, що гальмує ефективну реалізацію патріотичного виховання на рівні вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У науковому просторі питання патріотичного виховання розкривається через низку ключових категорій: національна ідентичність, громадянські цінності, освітній потенціал, педагогіка патріотизму. Зокрема, І. Бех розглядає патріотизм як цінність, що має багатоаспектну природу та реалізується через комплекс виховних впливів у контексті формування гармонійної особистості [2].

О. Артюшенко розкриває феномен патріотизму як складову самосвідомості нації, підкреслюючи його значущість у конструюванні національного характеру та соціального згуртування, що, безумовно, має враховуватися в освітньому процесі [1].

А. Білецька акцентує на європейських підходах до розуміння патріотизму як невід'ємної частини суспільних стратегій і освітньої політики, що мають стати орієнтиром для реформування вітчизняної системи підготовки педагогів [3]. Її дослідження вказують на те, що інтеграція національно-патріотичних цінностей в освітній процес має відбуватися не лише через дисциплінарні курси, а й шляхом формування міжособистісної взаємодії в академічному середовищі.

У роботах О. Гапченка йдеться про історичні витоки українського патріотизму, що має ґрунтуватися не лише на сучасних ідеях, але й на глибокому розумінні національної історичної спадщини [4]. Автор підкреслює, що систематичне вивчення українських традицій, звичаїв і духовної культури в межах освітніх програм сприяє формуванню стійкої патріотичної позиції майбутніх учителів географії.

О. Дубасенюк [6] і Н. Поліщук [12] розвивають концепцію особистісно-орієнтованого підходу в професійній педагогічній освіті, наголошуючи на його потенціалі як засобу гармонійного розвитку здобувача освіти, формування у нього здатності до самопізнання, самореалізації та усвідомленого виконання професійної ролі. О. Дубасенюк

системно висвітлює теоретико-методичні засади впровадження цього підходу, підкреслюючи необхідність урахування індивідуального досвіду та ціннісних орієнтирів кожного викладача як основи професійного зростання [14].

Л. Нікітченко, акцентує на важливості фахової практики як ключового етапу формування професійної майстерності майбутього вчителя. Автор вказує, що саме в умовах практичної взаємодії з учнями, колегами й батьками актуалізується особистісно орієнтований підхід як стратегія педагогічної ефективності [10].

М. Прищак здійснює порівняльний аналіз різних освітніх підходів, зокрема особистісно-орієнтованого, компетентнісного та комунікативного, і підкреслює переваги першого у формуванні педагогічної суб'єктності, здатної до рефлексії, адаптації та творчого вирішення виховних завдань [13].

Також важливим є внесок А. Тимківа та Л. Барни, які досліджують інтеграцію національно-патріотичного виховання у предмети природничої освітньої галузі [15]. Вони зазначають, що географія як шкільна дисципліна має унікальний потенціал для формування в учнів відчуття приналежності до національного простору, усвідомлення його багатства й цінності.

Мета статті - дослідити теоретичні засади застосування особистісно-орієнтованого підходу до підготовки майбутніх учителів географії в аспекті національно-патріотичного виховання.

Виклад основного матеріалу.

Особистісно-орієнтований підхід є одним з основоположних напрямів сучасної гуманістичної педагогіки. Його поява обумовлена необхідністю зміни освітньої парадигми: від авторитарної, репродуктивної моделі навчання до такої, що визнає унікальність кожної особистості, її право на розвиток, самовираження та активну участь у побудові власної освітньої траєкторії. Основна ідея цього підходу полягає в тому, що освітній процес має бути спрямований не лише на передачу знань, умінь і навичок, а передусім на розкриття й розвиток потенціалу особистості, її духовного світу, мотиваційної сфери, системи цінностей та життєвої позиції.

У вітчизняній педагогічній науці теоретичні засади особистісно-орієнтованого підходу ґрунтовно розкрито у праці О. Дубасенюк, яка наголошує на необхідності гармонізації професійного зростання викладача з його особистісним розвитком, а також на створенні умов для педагогічної самореалізації в гуманістичному освітньому середовищі [6; 14]. У цьому контексті чергою, Н. Поліщук підкреслює важливість упровадження особистісно-орієнтованого підходу в освітній процес як інструменту розвитку рефлексивної культури, критичного мислення та активної

громадянської позиції майбутнього педагога [12]. Ці дослідники формують вітчизняну методологічну базу розуміння особистісної орієнтації освіти, акцентуючи на її значущості для підготовки компетентного, відповідального й патріотично свідомого майбутнього вчителя.

Особистісно орієнтований підхід передбачає створення в освітньому процесі таких умов, за яких кожен здобувач освіти сприймається як самодостатній суб'єкт з унікальним досвідом, мотиваціями та потребами. Згідно з цим підходом, педагог зобов'язаний не лише передавати інформацію, а бути фасилітатором особистісного зростання, ментором, який здатен розпізнати сильні ознаки студента, стимулювати його саморозвиток і самопізнання. Освітній простір стає при цьому не лише місцем знань, а й простором морального, емоційного, соціального розвитку особистості.

Н. Поліщук розглядає особистісно орієнтовану освіту як цілісну систему, що ґрунтується на ціннісних засадах: повазі до гідності людини, визнанні її права на вибір, свободі мислення та діяльності. Авторка підкреслює важливість врахування індивідуального досвіду, стилю навчання, психолого-педагогічних особливостей особистості, що формує підґрунтя для розвитку її творчих здібностей, критичного мислення та рефлексивної культури [12].

Особливе значення такий підхід набуває в системі професійної підготовки майбутніх учителів географії, адже ця спеціальність поєднує наукову, освітню та світоглядну функції. Успішна реалізація особистісно-орієнтованого підходу в цьому контексті дозволяє готувати майбутніх учителів географії, здатних не лише формувати знання учнів про природу, суспільство та людину, а й впливати на їх моральне, патріотичне, екологічне та громадянське становлення.

В. Чубар у своїх дослідженнях наголошує, що особистісно-орієнтований підхід має бути інтегрований у всі складники педагогічної освіти – від цілей і змісту до форм, методів і технологій навчання. Зокрема, він пропонує розглядати особистість майбутнього вчителя як цілісну систему, де розвиток емоційної сфери, ціннісних орієнтацій, моральних переконань є не менш важливими, ніж оволодіння фаховими знаннями й уміннями [16].

Особистісно-орієнтований підхід в освітньому процесі набуває практичного наповнення саме в умовах фахової практики, що розглядається як ключовий етап формування педагогічної майстерності. Як зазначає Л. Нікітченко, взаємодія майбутнього вчителя з учнями, педагогічним колективом і соціумом сприяє не лише засвоєнню професійних навичок, а й глибшому усвідомленню своєї ролі як вихователя громадянської й патріотичної свідомості [10].

Географія, як навчальна дисципліна, володіє значним потенціалом у сфері національно-патріотичного виховання. А. Тимків та Л. Барна підкреслюють, що саме через осмислення територіальної цілісності, природного багатства та культурної спадщини України у школярів формується почуття приналежності до національного простору, яке має стати основою громадянської ідентичності [15].

У контексті фахової підготовки майбутніх учителів географії надзвичайно важливою є інтеграція патріотичного змісту в навчальні дисципліни професійного спрямування. О. Чубрей звертає увагу на необхідність поєднання гуманістичних орієнтирів та національних цінностей у процесі викладання географії, що формує цілісну професійну позицію вчителя-наставника, здатного до виховання свідомого громадянина [17].

Національно-патріотичне виховання в системі вищої освіти України має стратегічне значення, оскільки спрямоване на формування педагогічної спільноти, здатної не лише передавати знання, а й виховувати морально зрілих, соціально активних і національно свідомих громадян. Цей процес тісно пов'язаний з розвитком ціннісних орієнтацій, світоглядних переконань, громадянської позиції та внутрішньої мотивації до служіння Батьківщині.

У контексті особистісно-орієнтованого підходу національно-патріотичне виховання реалізується не лише як формальна частина освітнього процесу, а як глибинна ціннісна складова педагогічної взаємодії. Особистість здобувача постає не об'єктом виховання, а активним суб'єктом розвитку, що бере участь у побудові власної патріотичної ідентичності. Таке розуміння виховання відповідає філософії педагогіки партнерства, де основними принципами є повага, довіра, відповідальність і діалог.

І. Бех у своїх наукових працях підкреслює, що патріотизм як інтегральна особистісна якість формується через досвід дії, рефлексії та морального вибору. Він розглядає національно-патріотичне виховання як процес, що пронизує всі рівні освітньої системи, і базується на системному розвитку духовно-моральної культури молоді [2]. З цієї позиції майбутній учитель має не лише знати зміст патріотичного виховання, але й володіти методами його реалізації у різних формах − від навчальної діяльності до виховних проєктів. О. Артюшенко розкриває ідею патріотизму як духовної основи національної свідомості, що має бути вкорінена в освітній процес як провідна цінність [1]. Автор підкреслює необхідність поєднання традиційного національного контексту з новими викликами сучасного суспільства, зокрема інформаційними війнами, міграцією, мультикультурністю. У цьому контексті вчитель виступає не лише інформатором, а й

вихователем, здатним формувати у здобувачів стійкість до зовнішніх впливів, національну гідність і відповідальність за долю своєї держави.

У дослідженнях А. Білецької національно-патріотичне виховання подається як важливий чинник соціальної консолідації [3]. Автор, акцентує на тому, що патріотизм повинен розглядатися як чинник європейської ідентичності, що не протиставляється глобалізації, а гармонійно її доповнює. Знання рідної історії, географії, культури стає основою для формування толерантного, освіченого й відкритого громадянина Європи.

О. Гапченко, досліджуючи історичний контекст патріотичного виховання, доводить, що історико-культурна спадщина України є потужним джерелом національної самосвідомості, яке має стати основою для виховної роботи з майбутніми педагогами [4]. Через осмислення подвигів минулого, традицій родинного та громадського життя формується відповідальність за сьогодення і майбутнє країни.

Цінним у цьому контексті є й внесок В. Гоцуляка, який стверджує, що національна ідентичність має моделюватися через освітні практики, спрямовані на усвідомлення себе як частини національного простору [5]. Географічна освіта, з її акцентом на територіальну цілісність, регіональні особливості, природні багатства, є надзвичайно дієвим інструментом для формування цієї ідентичності.

Важливу роль відіграють також міждисциплінарні форми виховної діяльності, серед яких − науково-пошукові експедиції, культурологічні проєкти, участь у громадянських ініціативах, реалізація освітніх заходів, присвячених пам’ятним подіям української історії. Саме такі форми дають змогу поєднати знання, почуття й досвід, сприяючи формуванню глибоко особистісного патріотизму.

Географія, як шкільний предмет, займає унікальне місце в системі національно-патріотичного виховання, оскільки саме через її зміст здійснюється формування уявлень про просторову цілісність держави, природно-ресурсний потенціал, регіональні особливості, соціально-економічні зв’язки та місце України у світі. Таким чином, вивчення географії стає ефективним інструментом розвитку громадянської свідомості, національної ідентичності, екологічної культури та соціальної відповідальності.

Особливої актуальності набуває географічна освіта в контексті війни, відновлення територіальної цілісності та розбудови держави. Через географію формуються знання, які підсилюють відчуття причетності до національної спільноти, любові до рідного краю, усвідомлення історичної долі та майбутнього держави. Учні, опрацьовуючи карти, статистику, регіональні характеристики, вивчаючи адміністративно-територіальний

устрій та прикордонні проблеми, відкривають для себе різноманіття і єдність України як просторового та культурного цілого.

Географія має надзвичайний потенціал для міждисциплінарного синтезу з історією, культурологією, екологією, що дає змогу створювати міжпредметні освітні проєкти з патріотичним змістом. Наприклад, реалізація дослідницьких завдань, пов'язаних із вивченням рідного краю, екологічного стану місцевості, національних природних парків чи заповідників дозволяє залучити учнів до практичної діяльності, спрямованої на збереження спадщини та формування відповідального ставлення до національних ресурсів.

У свою чергу, підготовка майбутніх учителів географії повинна включати не лише методичні знання, а й особистісну позицію, що транслює патріотичні сенси через педагогічну діяльність. Саме тому у ЗВО необхідно забезпечити змістове наповнення навчальних дисциплін такими темами, як геополітична роль України, ресурси та їх стратегічне значення, екологічна безпека та соціальна відповідальність, культурно-історична географія тощо. Це створює можливості для формування в майбутніх учителів комплексного уявлення про свою роль у вихованні національно свідомої молоді.

Крім того, доцільно застосовувати інтерактивні методи навчання – створення ментальних карт, геоінформаційне моделювання, краєзнавчі проєкти, екскурсії, інтерактивні виставки, що сприяють посиленню емоційного зв'язку здобувачів з географічним і культурним простором України. Таким чином, географія стає не лише джерелом знань, а й платформою для формування стійких патріотичних переконань.

Реалізація особистісно-орієнтованого підходу у підготовці майбутніх учителів географії передбачає не лише оновлення змісту освіти, а й трансформацію педагогічної взаємодії, спрямовану на розвиток індивідуальних здібностей, критичного мислення, соціальної відповідальності та національної свідомості майбутніх педагогів. У цьому контексті значущими є практичні форми навчання, які забезпечують особистісну залученість здобувачів в освітній процес.

Однією з ефективних форм є навчальні тренінги, що спрямовані на розвиток емоційного інтелекту, комунікативних навичок, рефлексії та співпраці. Вони дозволяють створити простір довіри, де здобувачі вчаться висловлювати власні переконання, обґрунтовувати патріотичну позицію та приймати різноманітність думок. Саме у такому середовищі формуються ключові якості майбутнього вчителя – повага до учня, здатність до діалогу, усвідомлення національної ідентичності як цінності.

Іншим важливим напрямом є методи проєктного навчання, які забезпечують практичне застосування географічних знань у контексті

національно-патріотичного виховання. Зокрема, створення здобувачами власних освітніх проєктів, присвячених дослідженню рідного краю, історії українських міст, природних пам'яток чи культурної спадщини, сприяє формуванню дослідницьких умінь і національної гордості. Такі проєкти можуть бути основою для майбутніх виховних заходів у школі.

Доцільним є також застосування кейс-методу, який дозволяє аналізувати конкретні педагогічні ситуації, що стосуються виховання громадянськості та патріотизму. Це сприяє розвитку навичок критичного мислення, прогнозування та прийняття педагогічних рішень, що враховують особистісні особливості учнів і контекст соціокультурного середовища.

Особливу роль відіграє наставництво, коли досвідчені викладачі є не лише носіями знань, а й моральними авторитетами, прикладом патріотичної поведінки. У процесі взаємодії з науковим керівником здобувач освіти засвоює неформальні моделі професійної діяльності, набуває досвіду відповідальної участі у громадському житті та освітньому середовищі.

Практичне впровадження особистісно-орієнтованого підходу в підготовці майбутніх учителів географії має бути системним і багатовекторним, включаючи тренінги, проєкти, кейс-аналізи, наставництво та рефлексивні практики. Це дозволяє сформувати готовність майбутнього вчителя не лише передавати знання, а й виховувати патріотичну особистість – відповідальну, національно свідому, активну.

Сучасні трансформації в системі освіти зумовлюють необхідність впровадження інноваційних стратегій, які поєднують особистісно-орієнтований підхід із завданнями національно-патріотичного виховання. В умовах цифровізації, глобалізації та соціальних викликів зростає попит на методи навчання, що сприяють формуванню у здобувачів освіти внутрішньої мотивації до пізнання, самореалізації, відповідальності за майбутнє країни.

Особливо актуальним є впровадження в освітній процес практик, які мають не лише навчальний, а й виховний ефект. У цьому контексті дослідження О. Жаровської акцентує увагу на важливості створення виховного середовища в педагогічному університеті, де патріотизм стає не декларативним гаслом, а глибоко інтегрованою цінністю [7]. Такий підхід передбачає системну роботу над формуванням моральних, духовних, емоційних орієнтирів майбутніх педагогів.

Значущим кроком у напрямі оновлення педагогічної діяльності стали методичні рекомендації, що містяться у бібліографічному покажчику «Національно-патріотичне виховання в Україні», який узагальнює напрацювання вітчизняної науки щодо підходів до формування

громадянської позиції та національної свідомості здобувачів освіти [9]. У цьому виданні акцентується увага на необхідності міждисциплінарної взаємодії та застосування сучасних освітніх технологій у патріотичному контексті.

Фахова підготовка повинна включати й практичні складові, що дають змогу студентам набути досвіду реального педагогічного впливу. Л. Нікітченко підкреслює важливість фахової практики у формуванні здатності до рефлексії, адаптації, взаємодії з учнями, що є критичними компонентами патріотичного виховання [10]. Умови взаємодії в шкільному середовищі створюють простір для прояву ціннісних орієнтацій і педагогічного ставлення до державних ідеалів.

Не менш важливими є нормативні засади, що регламентують впровадження національно-патріотичного виховання. Так, Закон України «Про освіту» (ст. 6) визначає громадянсько-патріотичне виховання як складову державної політики в освіті, що реалізується через зміст, форми та методи навчання. Стратегія національно-патріотичного виховання на 2020–2025 роки вимагає від закладів вищої освіти впровадження відповідних компонентів у навчальні програми, а також підтримки ініціатив студентів, спрямованих на утвердження національних цінностей.

Таким чином, інноваційні стратегії поєднання особистісного розвитку та патріотичного змісту освіти повинні охоплювати як технологічні, так і ідеологічні складові: цифрові інструменти, методичні розробки, організацію практичної діяльності, нормативно-правове забезпечення. У цьому поєднанні закладається потенціал формування в майбутнього вчителя географії не лише професійної, а й громадянської ідентичності, орієнтованої на служіння суспільству й державі.

Ефективна реалізація особистісно-орієнтованого підходу до формування національно-патріотичної позиції майбутніх учителів географії потребує впровадження цілеспрямованих методичних заходів. Насамперед доцільно інтегрувати патріотичний контекст у зміст професійної підготовки. Навчальні програми мають відображати культурну, географічну та історичну унікальність України, зокрема через вивчення регіональних особливостей, питань національної безпеки, геополітики, екологічної самосвідомості, а також ролі України у світовому просторі. Це створює умови для формування у здобувачів освіти глибокого усвідомлення цінності національного простору та почуття приналежності до нього.

Важливим є розроблення і впровадження авторських курсів і спецсемінарів із патріотичного спрямування. Тематика таких курсів має охоплювати історико-культурну спадщину, національну символіку, героїчні сторінки української історії, духовні цінності народу. Важливо, щоб ці

заняття були зорієнтовані на розвиток особистісної рефлексії, морально-етичної відповідальності та громадянської активності. Ефективним у цьому контексті є застосування активних методів навчання, зокрема проєктної діяльності, кейс-методів, рольових ігор, дебатів, написання есе, що сприяє емоційно-ціннісному залученню студентів і розвитку в них національної свідомості.

У процесі підготовки майбутніх учителів необхідно посилювати роль виховної роботи патріотичного спрямування. Доцільно залучати студентів до участі в заходах, присвячених вшануванню пам'яті героїв України, організації культурно-просвітницьких подій, благодійних ініціатив, співпраці з ветеранськими організаціями, волонтерами, краєзнавцями.

Невід'ємною умовою є підготовка педагогів ЗВО до реалізації особистісно-орієнтованого підходу. Професорсько-викладацький склад має володіти методиками розвитку особистісного потенціалу здобувачів освіти, вмінням моделювати навчальні ситуації, які сприятимуть формуванню патріотичних переконань.

Доцільним є проведення семінарів, тренінгів, педагогічних майстерень, де викладачі можуть обмінюватися досвідом, рефлексувати над власною педагогічною діяльністю, спільно виробляти стратегії національно-патріотичного виховання.

Суттєву роль відіграє педагогічна рефлексія, що передбачає самостійне осмислення здобувачами освіти власних ціннісних орієнтирів, переживань і моральних виборів. Рекомендується застосування щоденників практики, аналітичних есе, групових обговорень, які сприяють усвідомленню значення професійної місії вчителя як носія національної ідеї. Педагогічна практика має розглядатися не лише як формальний компонент освітньої програми, а як простір для реалізації патріотичних ініціатив. Здобувачі можуть розробляти і реалізовувати освітньо-виховні заходи, спрямовані на патріотичне виховання школярів, утверджуючи свою позицію як свідомих громадян і майбутніх лідерів українського суспільства.

Висновки.

Особистісно-орієнтований підхід до підготовки майбутніх учителів географії в аспекті національно-патріотичного виховання є важливою складовою сучасної освітньої парадигми, що відповідає вимогам Нової української школи та загальноєвропейським тенденціям розвитку освіти. Його ціннісна й методологічна основа дозволяє забезпечити гармонійне поєднання професійної підготовки з духовно-моральним становленням особистості педагога. Це, у свою чергу, створює підґрунтя для ефективного формування у здобувачів освіти патріотичних почуттів, національної свідомості, громадянської відповідальності.

Зміст національно-патріотичного виховання має бути не лише теоретично обґрунтованим, а й практично упровадженим у конкретні педагогічні дії та форми роботи. Географія як навчальна дисципліна, завдяки своєму інтегративному та світоглядному потенціалу, створює умови для реалізації особистісно-орієнтованого виховання, акцентуючи увагу на унікальності українського простору, значущості національної спадщини та актуальності сталого розвитку держави.

Реалізація особистісно-орієнтованого підходу вимагає оновлення підходів до організації освітнього процесу: акценту на рефлексії, розвитку критичного мислення, творчої самореалізації здобувачів освіти. Особливої уваги потребує система педагогічної практики, яка має стати не лише етапом апробації професійних навичок, а й простором для усвідомлення власної патріотичної позиції, формування ціннісних орієнтирів, взаємодії з учнями на основі партнерства й довіри.

Науково-методичне обґрунтування підходу доводить його ефективність у контексті комплексної підготовки майбутнього вчителя, здатного діяти в умовах нестабільності, брати на себе відповідальність за освітній результат, виховувати покоління з активною громадянською позицією. Упровадження особистісно-орієнтованого підходу потребує системної підтримки на рівні державної освітньої політики, методичної служби та наукових досліджень.

Таким чином, формування патріотичного світогляду майбутніх учителів географії на основі особистісно-орієнтованого підходу не лише забезпечує успішну соціалізацію фахівців, а й сприяє побудові демократичного громадянського суспільства. Це – інструмент ствердження національної ідентичності, формування відповідального громадянина, здатного брати участь у розбудові сучасної України.

Література:

1. Артюшенко О. Патріотизм – це феномен чи самосвідомість нації? *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. 2018. № 1 (11). С. 13−18.

2. Бех І. Патріотизм як цінність наукових позицій у національно-патріотичному вихованні. *Управління освітою*. 2018. № 6. С. 7–12.

3. Білецька А. Європейська традиція національної ідентичності, розуміння патріотизму та комплексної інтегративності у контексті суспільних стратегій України. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. Вип. 69 (1). С. 17–24.

4. Гапченко О. Патріотизм вище за віру. Формування ідеалу людини в українській свідомості (друга половина XVI – перша половина XVII ст.). *Гілея: науковий вісник*. 2016. Вип. 115. С. 114–117.

5. Гоцуляк В. Модель національної ідентичності в процесах українського державотворення. *Гілея: науковий вісник*. 2018. Вип. 129. С. 280–283.

6. Дубасенюк О. Професійна педагогічна освіта: особистісно-орієнтований підхід. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 436 с.

7. Жаровська О. Патріотичне виховання студентів в освітньо-виховному середовищі педагогічного університету: дис. … канд. пед. наук: 13.00.07. Вінниця, 2015. 290 с.

8. Кривоніс М., Дроботій О. Патріотичне виховання в ДНЗ. Харків: Ранок, 2017. 192 с.

9. Національно-патріотичне виховання в Україні: науково-допоміжний бібліографічний покажчик / за ред. Березівської Л. Київ, 2019. 368 с.

10. Нікітченко Л. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін у процесі фахової практики. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2017. 296 с.

11. Петрук В. Компетентнісно-орієнтований підхід у процесі фундаментальної підготовки майбутніх фахівців технічного профілю. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2011. Вип. 2. С. 446–450.

12. Поліщук Н. Особистісно-орієнтований підхід у процесі підготовки майбутніх вчителів технологій: сучасний стан й особливості впровадження. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 47. С. 205–209.

13. Прищак М. Порівняльний аналіз особистісно-орієнтованого, компетентнісного та комунікативного підходів в освіті. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2018. № 6. С. 124–133.

14. Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід: монографія / за ред. О. Дубасенюк. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 436 с.

15. Тимків А., Барна Л. Національно-патріотичне виховання учнів в освітньому процесі з предметів природничої освітньої галузі. *Підготовка майбутніх учителів фізики, хімії, біології та природничих наук в контексті вимог Нової української школи*.Збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції 2023. С. 83–85.

16. Чубар В. Особистісно-орієнтований підхід у процесі профільного навчання старшокласників технологій виробництва. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2019. № 183. С. 165–169.

17. Чубрей О. Теоретичні аспекти професійної підготовки майбутніх вчителів географії в сучасних умовах: навчально-методичний посібник. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2019. 106 с.

References:

1. Artiushenko, O. (2018). Patriotyzm – tse fenomen chy samosvidomist natsii? [Patriotism – is it a phenomenon or the self-consciousness of the nation?]. Problemy sotsialnoi roboty: filosofiia, psykholohiia, sotsiolohiia, 1(11), 13–18. [in Ukrainian].

2. Bekh, I. (2018). Patriotyzm yak tsinnist naukovykh pozytsii u natsionalno-patriotychnomu vykhovanni [Patriotism as a value of scientific positions in national-patriotic education]. Upravlinnia osvitoiu, 6, 7–12. [in Ukrainian].

3. Biletska, A. (2017). Yevropeiska tradytsiia natsionalnoi identychnosti, rozuminnia patriotyzmu ta kompleksnoi intehratyvnosti u konteksti suspilnykh stratehii Ukrainy [European tradition of national identity, understanding of patriotism and complex integrativity in the context of Ukraine's social strategies]. Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii, 69(1), 17–24. [in Ukrainian].

4. Hapchenko, O. (2016). Patriotyzm vysche za viru. Formuvannia idealu liudyny v ukrainskii svidomosti (druha polovyna XVI – persha polovyna XVII st.) [Patriotism above faith. Formation of the ideal of a person in the Ukrainian consciousness (second half of the 16th – first half of the 17th centuries)]. Hileia: naukovyi visnyk, 115, 114–117. [in Ukrainian].

5. Hotsuliak, V. (2018). Model natsionalnoi identychnosti v protsesakh ukrainskoho derzhavotvorennia [Model of national identity in the processes of Ukrainian state formation]. Hileia: naukovyi visnyk, 129, 280–283. [in Ukrainian].

6. Dubaseniuk, O. (2012). Profesiina pedahohichna osvita: osobystisno-oriientovanyi pidkhid [Professional pedagogical education: personality-oriented approach]. Zhytomyr: ZhDU im. I. Franka. [in Ukrainian].

7. Zharovska, O. (2015). Patriotychne vykhovannia studentiv v osvitno-vykhovnomu seredovyshchi pedahohichnoho universytetu [Patriotic education of students in the educational environment of a pedagogical university]. (Candidate's thesis). Vinnytsia. [in Ukrainian].

8. Kryvonis, M., & Drobotii, O. (2017). Patriotychne vykhovannia v DNZ [Patriotic education in preschool educational institutions]. Kharkiv: Ranok. [in Ukrainian].

9. Berezivska, L. (Ed.). (2019). Natsionalno-patriotychne vykhovannia v Ukraini: naukovo-dopomizhnyi bibliohrafichnyi pokazhchyk [National-patriotic education in Ukraine: scientific and auxiliary bibliographic index]. Kyiv. [in Ukrainian].

10. Nikitchenko, L. (2017). Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maibutnikh uchyteliv pryrodnychykh dystsyplin u protsesi fakhovoi praktyky [Theoretical and methodological foundations of training future teachers of natural sciences in the process of professional practice]. Vinnytsia: Nilan-LTD. [in Ukrainian].

11. Petruk, V. (2011). Kompetentnisno-oriientovanyi pidkhid u protsesi fundamentalnoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv tekhnichnoho profiliu [Competence-oriented approach in the process of fundamental training of future specialists of technical profile]. Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy, 2, 446–450. [in Ukrainian].

12. Polishchuk, N. (2022). Osobystisno-oriientovanyi pidkhid u protsesi pidhotovky maibutnikh vchyteliv tekhnolohii: suchasnyi stan y osoblyvosti vprovadzhennia [Personality-oriented approach in the process of training future technology teachers: current state and implementation features]. Innovatsiina pedahohika, 47, 205–209. [in Ukrainian].

13. Pryshchak, M. (2018). Porivnialnyi analiz osobystisno-oriientovanoho, kompetentnisnoho ta komunikatyvnoho pidkhodiv v osviti [Comparative analysis of personality-oriented, competence-based and communicative approaches in education]. Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu, 6, 124–133. [in Ukrainian].

14. Dubaseniuk, O. (Ed.). (2012). Profesiina pedahohichna osvita: osobystisno-oriientovanyi pidkhid [Professional pedagogical education: personality-oriented approach]. Zhytomyr: ZhDU im. I. Franka. [in Ukrainian].

15. Tymkiv, A., & Barna, L. (2023). Natsionalno-patriotychne vykhovannia uchniv v osvitnomu protsesi z predmetiv pryrodnychoi osvitnoi haluzi [National-patriotic education of pupils in the educational process in natural science subjects]. In Pidhotovka maibutnikh uchyteliv fizyky, khimii, biolohii ta pryrodnychykh nauk v konteksti vymoh Novoi ukrainskoi shkoly: Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference (pp. 83–85). [in Ukrainian].

16. Chubar, V. (2019). Osobystisno-oriientovanyi pidkhid u protsesi profilnoho navchannia starshoklasnykiv tekhnolohii vyrobnytstva [Personality-oriented approach in the

process of specialized training of senior pupils in production technologies]. Naukovi zapysky. Seriia: Pedahohichni nauky, 183, 165–169. [in Ukrainian].

17. Chubrei, O. (2019). Teoretychni aspekty profesiinoi pidhotovky maibutnikh vchyteliv heohrafii v suchasnykh umovakh [Theoretical aspects of professional training of future geography teachers in modern conditions]. Chernivtsi: Chernivetskyi natsionalnyi universytet. [in Ukrainian].